

Innst. S. nr. 15

(2006-2007)

Innstilling til Stortinget fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen

Dokument nr. 8:81 (2005-2006)

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Odd Einar Dørum, Borghild Tenden, Gunnar Kvasheim og Trine Skei Grande om å innføre et kompetanseår for lærere i grunn- og videregående skole

Til Stortinget

SAMMENDRAG

I dokumentet fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme en plan for innføring av et kompetanseår for lærere i grunn- og videregående skole."

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Freddy de Ruiten, Anniken Huitfeldt, Gerd Janne Kristoffersen, Anna Ljunggren og Torfinn Opheim, fra Fremskrittspartiet, Anders Anundsen, Per Egil Evensen og Åse M. Schmidt, fra Høyre, lederen Ine Marie Eriksen Søreide og Gunnar Gundersen, fra Sosialistisk Venstreparti, Åsa Elvik og Ole-Anton Teigen, fra Kristelig Folkeparti, Dagrun Eriksen, fra Senterpartiet, Inger S. Enger, og fra Venstre, Odd Einar Dørum, viser til dokumentet.

Komiteen er enig med forslagsstillerne i at lærerne er satt til å forvalte Norges viktigste ressurs, og at det er av avgjørende betydning for utvikling av kunnskaps-samfunnet at lærerne er kompetente, kunnskapsrike og motiverte for denne oppgaven. Læreren er avgjørende for å stimulere elevens holdninger og interesse for læring, og det må være et kontinuerlig fokus på lære-

rens kompetanse. Komiteen vil ytterligere understreke betydningen av og behovet for systematiske ordninger for kompetanseheving i form av etter- og videreutdanning for lærere i grunn- og videregående skole. Systematiske ordninger i hvilken som helst form for kompetanseheving vil innebære tung økonomisk satsing med så store konsekvenser på personellsituasjonen i skolen at en må ha stor grad av sikkerhet for at eventuelle tiltak får den tilsktede effekt.

Forskningen påpeker bl.a. at læreren på mange måter er helt alene når det kommer til å oppdatere sine kunnskaper i og om en komplisert kunnskapsverden. Svært mange sammenlignbare yrker har utviklet ulike former for støttestrukturer og redskaper som hjelper dem å finne fram til relevant kunnskap. Komiteen vil påpeke at det finnes en rekke utfordringer knyttet til faglig oppdatering hos lærerne, men at et av hovedproblemene er at det mangler systematiske ordninger som ivaretar dette.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, tolker forslaget om et kompetanseår slik at det er ment å bidra til en systematikk og dermed til å legge til rette for at det utvikles helhetlige støttestrukturer for kompetanseheving hos lærerne tilsvarende det som finnes i andre sammenlignbare yrker.

Komiteen viser til at forskningen også påpeker at det er et svært vidt område læreren forventes å orientere seg i. Dette gjør det vanskelig for den enkelte å spisse problemstillingene og dermed finne svar enkelt. Som en tredje utfordring påpekte forskningen "frivillighetskulturen", definert som mangel på kollektivt definerte kunnskapskrav, som en utfordring innen læreryrket. Å innføre en ordning med systematisk etter- og videreutdanning innebærer det at man vil kunne legge til rette for en styrking av bevisstheten rundt kollektivt definerte kunnskapskrav, og dermed endre det som av forskerne har blitt omtalt som et problematisk aspekt ved "frivillighetskulturen".

Forslaget åpner for en rekke prinsipielle problemstillinger. Komiteen vil påpeke at Stortinget i 2005 vedtok endringer i opplæringslovens bestemmelser om kompetanseutvikling. Det er skoleeier som har ansvar for drift og lokal prioritering og utvikling av skolen, herunder kompetanseutvikling.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener at spørsmålet om innføring av et kompetanseår for lærere derfor hører inn under forhandlinger mellom skoleeier og lærernes organisasjoner om hvordan den totale ressursbruken i norsk skole skal forvaltes og fordeles. Flertallet vil imidlertid påpeke at selv om skoleeier har det formelle hovedansvaret for kompetanseutvikling hos lærerne, er det åpenbart at staten vil måtte stå for en betydelig støtte i forbindelse med gjennomføring og finansiering av en slik ordning.

Komiteen har merket seg at en rekke undersøkelser viser at Norge allerede i dag bruker mer ressurser i skolen enn land vi sammenligner oss med. Videre tyder undersøkelser på at norske lærere er flinke til å etterdanne seg, men gjør det ikke målrettet mot de fag de underviser i.

Komiteen mener at det er viktig at lærerne har mulighet for individuell kompetanseutvikling. Komiteen mener det er viktig at ikke kompetanseutvikling bare blir et individuelt anliggende, men også en strategi for å utvikle skolene til lærende organisasjoner. Komiteen synes det er viktig at skolene får mulighet til å legge opp til felles kompetanse- og utviklingstiltak som kan bidra til lærende organisasjoner, og som kan bidra til at skolenes samlede kompetanse utvikles. Komiteen ønsker derfor å påpeke viktigheten av at kompetansemidlene både brukes til individuelle tiltak i form av kurs og til utviklingstiltak på skolene. Komiteen mener derfor at suksessen når det gjelder disse midlene, ikke bare må måles i antall lærere som har gått på kurs, men også hvilke tiltak som har ført til endringer på skolene.

Komiteen vil understreke at et kompetanseløft for lærerne er en helt sentral del av Kunnskapsløftet. I 2006 er det bevilget 375 mill. kroner til skoleeier for kompetanseutviklingstiltak. Komiteen forventer at denne delen av Kunnskapsløftet vil bli fulgt opp i de årlige budsjetter framover. I den grad det er usikkerhet til stede om satsingen og om den har gitt den ønskede effekt, er dette knyttet til den enkelte skoleeiers oppfølging. Komiteen vil påpeke at staten har et betydelig ansvar i forbindelse med å følge opp om midler stilt til rådighet for skoleeier til kompetanseutviklingstiltak for lærere. Oppfølging faller inn under det ansvaret politikere og bevilgende myndigheter har for å sikre kvaliteten i norsk skole.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Kristelig Folkeparti og Venstre, vil påpeke at forskning avdekker at det ikke er åpenbart hvilke virkemidler som vil være mest effektive for å sikre faglig oppdatering og etterutdanning hos lærerne. Flertallet er

av den mening at det ikke er noen dokumentasjon som entydig viser at etterutdanningens lengde utover det som må klassifiseres som korte kurs, er det avgjørende. Korte kurs med varighet noen dager og som ikke settes inn i sammenheng på den enkelte skole, har liten effekt på opplæringen, mens forskning viser at "mini-sabbater" på 4-6 uker også hadde vist seg å ha stor effekt. Forslagsstillernes parallell til de vitenskapelig ansatte er etter flertallets oppfatning ikke helt relevant. For en yrkesgruppe som lærere må en ordning som den som foreslås i langt større grad knyttes til dokumenterte resultater fra etterutdanningen enn det vitenskapelig ansatte er pålagt.

Flertallet understreker at systematisk oppfølging av og fokus på lærerens behov for kompetanseutvikling er viktig for å utvikle kvaliteten i opplæringen. Dette er det allerede sterk fokus på gjennom Kunnskapsløftet. Flertallet vil understreke viktigheten av at departementet har en kontinuerlig oppfølging og vurdering av i hvilken grad skoleeier følger opp intensjonene i den årlige bevilgning til Kunnskapsløftet.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, ser det ikke som naturlig å gå inn på en så omfattende reform som forslagsstillerne inviterer til før en har flere erfaringer med det igangsatte Kunnskapsløftet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at det er en rekke yrkesgrupper som er kunnskapsintensive og som har behov for systematisk faglig påfyll. Forslaget legger, etter disse medlemmers oppfatning, til grunn en forskjellsbehandling mellom yrkesgrupper som disse medlemmer er i tvil om vil bidra til en styrking av lærerrollen på sikt.

Disse medlemmer viser til at det i forslaget står at:

"Denne ordningen innebærer at lærere etter et visst antall år - for eksempel 7 år - kan få permisjon inntil ett år med full eller delvis lønn for å ta relevant videreutdanning eller praktisere i annet relevant arbeid."

Disse medlemmer vil skille klart mellom relevant etter- og videreutdanning og annet relevant arbeid. Disse medlemmer mener etter- og videreutdanning står i et betydelig mer relevant lys enn ønsket om å bruke ett år til å arbeide i et annet yrke. Det finnes alt i dag ulønnede permisjonsordninger for lærere og alle andre, som gir mulighet til å ta arbeid annet sted. Der som forslagsstillerne mener det er aktuelt å arbeide med full eller delvis lønn fra lærerjobben i tillegg til ordinær lønn fra annet relevant arbeid, vil disse medlemmer mene at det er uheldig bruk av etterutdanningsmidler.

Disse medlemmer viser til de forslag Fremskrittspartiet fremmet under behandlingen av statsbudsjettet for 2006 og Revidert nasjonalbudsjett for 2006, om et vesentlig økt fokus på etterutdanning for lærere. Disse medlemmer er enige med forslagsstillerne i

at det er nødvendig med en mer helhetlig plan for etter- og videreutdanning for lærere, men viser til at et kompetanseår er et særdeles kostnadskrevenne tiltak, uten at effekten kan garanteres. Disse medlemmer viser til foreløpige beregninger fra Kommunenes Sentralforbund som har kostnadsberegnet forslaget til om lag 6,3 mrd. kroner per år. I tillegg til dette beløpet kommer kostnader for selve utdanningen og eventuelt legitimerte utgifter.

Disse medlemmer vil videre vise til at det alt eksisterer omfattende muligheter og rettigheter for ansatte til utdanningspermisjon både i arbeidsmiljøloven og Hovedtariffavtalen. Disse medlemmer forstår det slik at forslaget først og fremst vil gi lærere en rett til lønnet utdanningspermisjon. Det vil i så fall være en særrett for lærere fremfor andre kommunalt ansatte som har rettigheter til ulønnet utdanningspermisjon på lik linje med lærere i dag.

Disse medlemmer mener likevel det er klart rom for økt satsning på kompetanseheving blant lærere, både faglig, pedagogisk og for å styrke lærernes lederegenskaper.

Disse medlemmer mener det er viktig å satse på effekter på lang og kort sikt. For å sikre en bedre kompetanse på fremtidens lærere må lærerutdanningen forbedres. NOKUT har nylig gitt allmennlærerutdanningen i Norge et skudd for baugen og det er nødvendig å handle raskt. Disse medlemmer vil derfor fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige forslag for å sikre at allmennlærerutdanningen i Norge legges inn i ordinær gradsstruktur og endres slik at 3-årig bachelor gir mulighet til undervisning i 1.-4. klassetrinn og at mastergrad gis anledning til undervisning på øvrige trinn. Det må stilles krav til tilstrekkelig fordypning i enkelte fag."

Disse medlemmer mener videre at Regjeringen må øke etterutdanningsfokus og komme tilbake til Stortinget med en plan for hvordan etterutdanningstilbudet for lærere kan systematiseres slik at den enkelte lærer kan omfattes av en forpliktende etterutdanningsplan over tid. Disse medlemmer fremmer på den bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å fremme nødvendige forslag for å sikre at den enkelte lærer gis rett til en forpliktende og individuell etterutdanningsplan."

Komiteens medlemmer fra Høyre fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen innen utgangen av 2007 komme med sak om hvordan etter- og videreutdanning for lærere - gitt den nåværende situasjon - kan skape gjensidig forpliktelse og gi lærere den nødvendige systematikk for at slik utdanning skal være hensiktsmessig og relevant."

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti mener det er et hovedmål for skolen å sette hver enkelt elev i sentrum og sikre alle elever utfordringer ut fra hver enkelts egenskaper og potensial. Dersom vi skal lykkes med dette, er dyktige og engasjerte lærere avgjørende. Dette medlem mener elevene i skolen har krav på engasjerte, oppdaterte og kunnskapsrike lærere. Dette medlem mener derfor at vi må sikre lærere det beste utgangspunktet for å oppnå en skole som er bedre tilpasset den enkelte elev.

Dette medlem viser til at det i en rapport fra Læringslaben påpekes at skolen har utfordringer knyttet til ensformige undervisningsopplegg og manglende evne til å tilpasse undervisningen til elevene. Med forventninger om individuell tilrettelegging og til ny oppdatert kunnskap i undervisningen ser dette medlem det som helt nødvendig å kunne tilby lærerne tid til kompetanseheving.

Dette medlem vil understreke at Kunnskapsløftet som nå er trådt i kraft vil være viktig for kvaliteten i norsk skole. Dette medlem ser det som avgjørende at satsingen også følges opp gjennom styrket lærerutdanning og et kompetanseløft også på lærersiden.

Dette medlem mener det på denne bakgrunn bør innføres et prøveprosjekt med kompetansetid for lærere. Prosjektet bør i første omgang gjennomføres i ett fylke med 3-6 måneders varighet der endringer i skolen, ny pedagogikk og mer fagkunnskap står i fokus. Dette medlem vil påpeke at en fornyelsestid og kompetanseheving vil kunne gi inspirasjon, ny og oppdatert kunnskap, nye undervisningsmetoder og dermed gi eleven et bedre utdanningstilbud.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen snarest mulig fremme en plan for en begrenset prøveordning med 3-6 måneders kompetansetid for lærere, der endringer i skolen, ny pedagogikk og mer fagkunnskap står i fokus."

Komiteens medlem fra Venstre vil påpeke at bakgrunnen for forslaget er flersidig: Erkjennelsen av ikke god nok grunnutdanning for lærere over lengre tid, erkjennelsen av manglende systematikk i etter- og videreutdanning i et viktig yrke og det alminnelige behov for kontinuerlige kompetanseheving i dagens kunnskapssamfunn.

Dette medlem vil i den forbindelse vise til uttalelsene fra Utdanningsforbundet og Elevorganisasjonen angående ordningen med kompetanseår, datert henholdsvis 22. september 2006 og 3. oktober 2006, der det fremgår at begge organisasjonene støtter forslaget om å fremme en plan for innføring av et kompetanseår. Dette medlem merker seg spesielt at Utdanningsforbundet påpeker at "[e]tter- og videreutdanningstilbudet for lærere må settes inn i et system slik at kompetansen oppdateres kontinuerlig", og at Elevorganisasjonen presiserer at "[kompetanseåret] vil inngå som et naturlig element blant andre kvalitetshevingstiltak i Kunnskapsløftet".

Dette medlem merker seg videre at det ikke finnes entydige forskningsresultater som viser at etter- og videreutdanningens lengde er det avgjørende, men vil påpeke at det må anses som sannsynlig at etter- og videreutdanning av lengre varighet, dvs. fra ett til to semestre, vil gi lærerne større utbytte enn de av dagens tilbud som har kortere varighet. Dette gjelder særlig for videreutdanning, her forstått som erverving av "ny" kompetanse ut over basiskompetansen fra grunnutdanningen. Dette medlem vil imidlertid understreke at lengden på et kompetanseår må være fleksibel, tilpasset den enkelte lærer og den enkelte skoles behov for kompetanse.

Dette medlem vil videre påpeke at parallellen til vitenskapelig ansattes rett til såkalt forskningstermin er relevant i den grad den belyser en variant av hvordan en ordning med et kompetanseår for lærere kan tenkes. Dette medlem er fullt ut klar over de forskjeller det er mellom de nevnte yrkesgruppene, men mener likevel det er fruktbart å tenke parallellitet i forbindelse med utformingen av ordningen med et kompetanseår for lærere.

Dette medlem vil også presisere at forslaget ikke må forstås slik at man skal kunne heve full eller delvis lønn fra stillingen som lærer dersom man som en del av ordningen med kompetanseår praktiserer i annet lønnet arbeid som er relevant for læreryrket. Dersom det er en differanse mellom lærerlønnen og det yrket man praktiserer i som en del av kompetanseår-ordningen, bør det utvikles systemer som kompenserer denne forskjellen, men det skal ikke være slik at man hever dobbel lønn. Dette medlem vil påpeke at hensikten med å åpne for muligheten for at man som lærer kan praktisere i annet relevant arbeid som en del av kompetanseår-ordningen først og fremst er for å knytte skolehverdagen nærmere praksis og hverdagen utenfor skolen. For eksempel kan medielæreren praktisere som journalist, og en lærer innenfor byggfag kan praktisere i sitt fag. Forskning underbygger påstanden om at det er viktig å legge til rette for at lærere kan øke forbindelsen mellom teori - i denne sammenheng forstått som det man underviser i og om - og praksis.

Videre vil dette medlem understreke at ordningen med et kompetanseår bør innebære både en rett og en plikt for lærerne, i tråd med det som flere høringsinstanser har påpekt.

Dette medlem vil understreke at innføringen av et kompetanseår må anses som en videreføring av Kunnskapsløftet - som et spleiselag mellom stat og kommune - til å også omfatte et kompetanseløft for lærerne i større og mer systematisk grad enn det Kunnskapsløftet legger opp til.

Endelig vil dette medlem bemerke at innføringen av en ordning med et kompetanseår bør innledes med en begrenset prøveordning i utvalgte kommuner i samarbeid med partene i arbeidslivet, og evalueres av en tverrfaglig forskergruppe innen utgangen av prøveordningens periode slik at man dermed kan ha kvalifiserte resultater å vise til i det videre arbeidet med ordningen.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen snarest mulig fremme en plan for gradvis innføring av en ordning med et kompetanseår for lærere i grunnskole og videregående skole.

"Stortinget ber Regjeringen snarest mulig igangsette en begrenset prøveordning med et kompetanseår i utvalgte kommuner i samarbeid med partene i arbeidslivet, finansiert som et spleiselag mellom stat og kommune."

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige forslag for å sikre at allmennlærerutdanningen i Norge legges inn i ordinær gradsstruktur og endres slik at 3-årig bachelor gir mulighet til undervisning i 1.-4. klassetrinn og at mastergrad gis anledning til undervisning på øvrige trinn. Det må stilles krav til tilstrekkelig fordypning i enkelte fag.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen om å fremme nødvendige forslag for å sikre at den enkelte lærer gis rett til en forpliktende og individuell etterutdanningsplan.

Forslag fra Høyre:

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringen innen utgangen av 2007 komme med sak om hvordan etter- og videreutdanning for lærere - gitt den nåværende situasjon - kan skape gjensidig forpliktelse og gi lærere den nødvendige systematikk for at slik utdanning skal være hensiktsmessig og relevant.

Forslag fra Kristelig Folkeparti:

Forslag 4

Stortinget ber Regjeringen snarest mulig fremme en plan for en begrenset prøveordning med 3-6 måneders kompetansetid for lærere, der endringer i skolen, ny pedagogikk og mer fagkunnskap står i fokus.

Forslag fra Venstre:

Forslag 5

Stortinget ber Regjeringen snarest mulig fremme en plan for gradvis innføring av en ordning med et kompetanseår for lærere i grunnskole og videregående skole.

Forslag 6

Stortinget ber Regjeringen snarest mulig igangsette en begrenset prøveordning med et kompetanseår i utvalgte kommuner i samarbeid med partene i arbeidslivet, finansiert som et spleiselag mellom stat og kommune.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og råder Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument nr. 8:81 (2005-2006) - forslag fra stortingsrepresentantene Odd Einar Dørum, Borghild Tenden, Gunnar Kvasheim og Trine Skei Grande om å innføre et kompetanseår for lærere i grunn- og videregående skole - vedlegges protokollen.

Oslo, i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, den 19. oktober 2006

Ine Marie Eriksen Søreide
leder

Gunnar Gundersen
ordfører

